До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.05
у Національній академії
внутрішніх справ, м. Київ,
пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук,
доцента, старшого наукового співробітника, заслуженого юриста України,
старшого викладача відділу підготовки прокурорів
з процесуального керівництва та криміналістичного забезпечення
досудового розслідування інституту спеціальної підготовки Національної
академії прокуратури України
Рогатюка Ігоря Володимировича
на дисертацію Новачука Сергія Андрійовича
«Розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки», поданої на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС на значній території України виникла небезпечна радіаційна обстановка, тому з метою запобігання поширенню впливу іонізуючого випромінювання на людей, оточуюче середовище, продовольчу сировину, продукти харчування, воду, на радіаційно забруднених територіях запроваджено режим радіаційної безпеки, який визначає особливості та вимоги до використання цих територій, умови перебування людей у їх межах, господарську, науково-дослідну роботу на відповідних територіях, режим їх охорони тощо.

З метою отримання прибутку або для власного користування, правопорушники, нехтуючи заходами безпеки та наражаючи на небезпеку

ВДСД НАВС
Вх. №
"07" 02 2020 р.
кількість аркушів:
осн. док. 8 додаток —

інших осіб, придбавають радіаційно забруднену промислову продукцію та продукти харчування, які внаслідок недоліків охорони є вільно доступними, а проникнення на режимну територію подекуди безперешкодним.

Особливо небезпечними є порушення вимог режиму радіаційної безпеки, які вчиняються службовими особами із використанням службового становища, що дозволяє переміщувати за межі зони відчуження значні за обсягом партії металобрухту, будівельних матеріалів, деревини, риби та ін., що потрапляють на виробництво, надходять у продаж, наражаючи на небезпеку невизначене коло споживачів.

Теоретичним підґрунтям дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з криміналістики, кримінального процесу, судової експертизи зокрема: В. П. Бахіна, Р. С. Бєлкіна, В. Д. Берназа, В. І. Василинчука, І. О. Возгріна, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, В. С. Давиденка, В. А. Журавля, А.П. Запотоцького, А. В.Іщенка, Н. І. Клименко, О. Н. Колесніченка, В. П. Колмакова, В. О. Коновалової, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, Є. Д. Лук'янчикова, Г. А. Матусовського, Д. Й. Никифорчука, В. Т. Нора, В. О. Образцова, Ю. Ю. Орлова, В. Л. Ортинського, М. А. Погорецького, Б. Г. Розовського, М. В. Салтевського, Р. Л. Степанюка, О. В. Таран, В. В. Тіщенка, В. В. Топчія, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Чорноус, В. Ю. Шепітька, М. Є. Шумила, О. О. Юхна, М. П. Яблокова, та ін.

Окремим аспектам розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки приділено увагу у роботах О. О. Мілевського, О. В. Маслюка. Питання протидії, запобігання, кримінологічної характеристики цих злочинів досліджували Я. О. Леляк і М. О. Торбєєв.

Науково-практична проблема розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки раніше окремо не досліджувалась. Узагальнення результатів правозастосовної практики, опитування слідчих та представників державних органів, які здійснюють контроль за додержанням

режиму радіаційної безпеки, дозволили виявити низку проблем, актуальних для діяльності органів досудового розслідування, зокрема щодо відсутності криміналістичної методики розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки, що включає їх криміналістичну характеристику, алгоритми дій для різних слідчих ситуацій початкового етапу розслідування, особливості проведення слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань.

Зважаючи на викладене, потрібно погодитись із актуальністю обраного напряму дисертаційного дослідження та визнати теоретичне і практичне значення роботи.

Дослідження ґрунтується на положеннях Національної стратегії у сфері прав людини (затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015), Плану дій з реалізації стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р.), Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015); узгоджується з Переліком пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на 2015–2019 роки, затвердженим наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275 (підпункти 5.1, 5.11); Переліком перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями (рішення президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11), Пріоритетними напрямами наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 жовтня 2015 року (протокол № 20)

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Методологічною основою дисертації є діалектичний метод наукового пізнання правових явищ, загальнонаукові та спеціальні методи, які застосовано сукупно та у взаємозв'язку.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали 128 кримінальних проваджень за ст. 267-1 КК України, 43 адміністративних проваджень за ст. 46-1 КУпАП, статистичні дані Генеральної прокуратури України за 2014–2019 рр.; матеріали з Єдиного реєстру судових рішень (86 вироків, 34 ухвали, 23 постанови); матеріали Департаменту забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами Національної поліції України, дані та матеріали Державного науково-технічного центру з ядерної та радіаційної безпеки, Державної інспекції ядерного регулювання України, зведені дані соціологічного опитування 65 працівників Національної поліції у тому числі працівників Відділу поліції ЧАЕС Головного Управління Національної поліції в Київській області.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій полягає як у постановці проблеми, так і способі її вирішення. За характером та змістом дисертаційна робота є першим комплексним науковим монографічним дослідженням теоретико-прикладних засад розслдування порушення вимог режиму радіаційної безпеки.

До основних елементів наукової новизни віднесено наступні: сформульовано основні положення криміналістичної методики розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки, що включає криміналістичну характеристику цих злочинів, типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування та алгоритми процесуальних дій, обставини, що підлягають доказуванню, положення щодо використання спеціальних знань та особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій; визначено елементи криміналістичної характеристики порушення вимог режиму радіаційної безпеки: обстановка учинення злочину (фізико-географічні умови, нормативна складова, контрольний, дозвільний порядок); спосіб учинення злочину (підготовка, перетин кордону

зони відчуження, придбання предмета злочинного посягання (знахідка, збиральництво, купівля, обмін тощо), переміщення територією зони відчуження, переміщення за межі зони відчуження, приховування злочину; предмет злочинного посягання (металобрухт, деревина, продукти збиральництва, риба, тварини та ін.); особа злочинця (особи, які мають стосунок до зони відчуження, правомірно перебувають на її території (працюють у зоні відчуження, у тому числі службові особи, мають родичів – стихійних поселенців), не мають стосунку до зони відчуження, перебувають незаконно; розкрито зміст специфічних даних і відомостей про місце, механізм злочину, особу правопорушника, доказування яких має значення для слідства та суду: факт учинення злочину на території зони відчуження, відповідність дій вимогам режиму радіаційної безпеки, з'ясування ролі кожного учасника злочинної діяльності у вчиненні злочину, зв'язок з зоною відчуження, обставини, що можуть бути враховані для ухвалення рішення про застосування спеціальної конфіскації.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та опублікованих працях.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у дев'яти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у виданнях, що включені МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні (Словацька Республіка), а також у чотирьох тезах, що опубліковані у збірниках доповідей науково-практичних конференцій.

Структура дисертації логічна і послідовна, робота складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (211 найменувань на 23 сторінках) і чотирьох додатків на 13 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, із них основний текст – 188 сторінок.

У **першому розділі** дисертації «Теоретичні засади дослідження та криміналістична характеристика порушення вимог режиму радіаційної

безпеки» розглядаються наступні питання: характеристика режиму радіаційної безпеки в Україні та зарубіжних країнах (с. 20–39); стан наукових досліджень та правозастосовної практики розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки (с. 39–50); криміналістична характеристика порушення вимог режиму радіаційної безпеки (с. 50-78).

У **другому розділі** «Початковий етап розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки» визначено слідчі ситуації початкового етапу розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки (с. 82–96); розглянуто обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки (с. 96–114); визначено особливості використання спеціальних знань під час розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки (с. 114–135).

У **третьому розділі** «Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки» розглянуто питання огляду (с. 139–155), допиту (с. 155–170), слідчого експерименту (с. 170–177) під час розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки.

У **висновках** дисертації на основі дослідження комплексу питань, що виникають у діяльності слідчих підрозділів, сформульовано наукові положення, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання методико-криміналістичного забезпечення розслідування фактів порушення вимог режиму радіаційної безпеки.

В цілому дисертаційне дослідження С.А. Новачука виконано на належному науковому рівні, містить низку важливих теоретичних і практичних положень і висновків, що підтверджені статистичними, емпіричними та іншими даними.

Автореферат дисертації відповідає її змісту і дає уявлення про актуальність, теоретичне і практичне значення.

Наведене дає підстави для загальної позитивної оцінки роботи.

Водночас, потрібно звернути увагу на зауваження і пропозиції, які виникли під час ознайомлення з дисертаційним дослідженням:

1. У рубриці «емпірична база дослідження» дисертант зазначає про використання у роботі матеріалів Департаменту забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами Національної поліції України, даних та матеріалів Державного науково-технічного центру з ядерної та радіаційної безпеки, Державної інспекції ядерного регулювання України. Проте у змісті роботи не вказано які конкретно і як само використано ці дані і матеріали. Зважаючи на специфіку тематики, це питання слід було розкрити.

2. На думку опонента, слід було приділити більше уваги питанням виявлення порушень вимог режиму радіаційної безпеки.

3. Під час публічного захисту хотілося б дізнатись думку дисертанта щодо можливості використання розробленої методики під час розслідування інших злочинів, що вчиняються на території зони відчуження. Якщо це можливо, то яких саме злочинів?

4. У дисертації визначено порядок дій слідчого щодо роботи з нормативними актами і документами, опрацювання яких необхідне з огляду на бланкетну побудову диспозиції ст. 267-1 КК України, проте ці рекомендації слід було також подати у вигляді алгоритму або іншій формі, яку зручно застосовувати у практичній діяльності. Це можна було зробити, наприклад, у додатках.

5. Визначаючи типові слідчі ситуації (як убачається, за критерієм отримання інформації про правопорушення), автор не визначає серед них випадки, якщо таку інформацію повідомляють інші особи або її опубліковано у ЗМІ. Ця ситуація є поширеною у практиці розслідування злочинів та чи характерна вона для досліджуваних злочинів?

Зазначені зауваження і пропозиції носять дискусійний характер, є особистою думкою опонента і не впливають на загальну позитивну роботи.

Загальний висновок:

Дисертація Новачука Сергія Андрійовича на тему «Розслідування порушення вимог режиму радіаційної безпеки» є кваліфікаційною науковою працею, виконана здобувачем особисто, розв'язує важливе наукове завдання і є завершеною. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам п.п.9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), а його автор Новачук Сергій Андрійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

старший викладач відділу підготовки прокурорів
з процесуального керівництва та криміналістичного
забезпечення досудового розслідування,
інституту спеціальної підготовки,
Національної академії прокуратури України,
доктор юридичних наук,
доцент, старший науковий співробітник,
заслужений юрист України **І.В. Рогатюк**

Підпис Рогатюка І.В. засвідчую
Начальник відділу
документального забезпечення
"____" _____ 20____ року